

جایگاه و نقش دانشگاه آزاد اسلامی در امور فرهنگی و اجتماعی زنان تحصیل کرده*

* دکتر پرویز سعیدی

کد مقاله: ۲۱۳

چکیده

هدف اصلی این پژوهش «تعیین جایگاه و نقش دانشگاه آزاد اسلامی در امور فرهنگی و اجتماعی زنان تحصیل کرده» می‌باشد. جامعه آماری این پژوهش، فارغ‌التحصیلان و دانشجویان ترم آخر (زن) کلیه رشته‌ها از اول سال ۱۳۸۲ الی ۱۳۸۵ بوده است. تعداد حجم نمونه جمعاً ۵۲۰ نفر بوده است که ۳۰۰ نفر از آنان فارغ‌التحصیلان و ۲۲۰ نمونه دانشجویان ترم آخر زن بوده‌اند. برای تعیین حجم نمونه از جدول کرجسی و مورگان (Krijcie and Morgan) استفاده گردیده است.

به منظور جمع‌آوری داده‌ها از طریق پرسشنامه «نقش درجه‌بندی لیکرت (Likert)» در طیف پنج‌گزینه‌ای استفاده شده است. آماره‌های استخراجی از طریق نرم‌افزار آماری (SPSS) مورد تجزیه و تحلیل و کلیه فرضیه‌های تحقیق، با ضرایب بالایی، مورد تأیید قرار گرفته‌اند.

واژگان کلیدی: زنان، زنان تحصیل کرده، امور فرهنگی، امور اجتماعی، دانشگاه آزاد اسلامی.

* مقاله حاضر بر اساس گزارش نهایی طرح مصوب معاونت پژوهش دانشگاه آزاد اسلامی واحد علی‌آبادکتول تحت عنوان «جایگاه و نقش دانشگاه آزاد اسلامی در امور فرهنگی و اجتماعی زنان تحصیل کرده» در سال ۱۳۸۵ انجام یافته است: تدوین و ارائه گردیده است.

E-mail: dr.paryizSaeedi@yahoo.com

* عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علی‌آبادکتول.

مقدمه

در دهه‌های اخیر، بهره‌مند شدن بیشتر زنان از تحصیلات دانشگاهی و روی آوردن آن‌ها به فعالیت اقتصادی در شهرهای کوچک و بزرگ ارزش‌های جدیدی را در حوزه خانواده ایجاد کرده و باعث دگرگونی مناسبات زناتسویی و خانوادگی، اجتماعی و فرهنگی و ایجاد هویت‌های جدید برای زنان شده است. یکی از عوامل مؤثر بر این هویت را می‌توان تأسیس دانشگاه آزاد اسلامی دانست که نقش مهمی در اعتلای فرهنگی و اجتماعی و پیشی زنان جامعه داشته است. بنابراین جا دارد پیامدهای دانشگاه آزاد اسلامی را بر روی زنان تحصیل کرده در ابعاد فرهنگی و اجتماعی مورد بررسی و شناسایی قرار دهیم. در این تحقیق منظور از پیامد فرهنگی و اجتماعی، جامعه‌پذیری زنان فارغ‌التحصیل و زنان دانشجوی و حضور آنان در عرصه‌های مختلف فرهنگی و اجتماعی می‌باشد که به واسطه وجود دانشگاه آزاد اسلامی بوجود آمده است.

بیان مسأله

حرکت شتابنده توسعه آموزش عالی در دهه‌های پایانی قرن بیستم که به تدریج آموزش عالی را به آموزش همگانی مبدل ساخته است. موجب ایجاد گرایش به افزایش سهم بخش خصوصی در آموزش عالی در میان کشورهای در حال توسعه به عنوان یک گرایش فراگیر و عمومی شده است. در این راستا حجم فعالیت‌های دانشگاه آزاد اسلامی در مدت تقریباً به سه دهه چه از لحاظ گستردگی جغرافیایی، چه تنوع فعالیت‌ها و چه میزان درجه رشد استادان، دانشجویان، فارغ‌التحصیلان، طرح‌های پژوهشی، فعالیت‌های عمرانی و غیره آنچنان گسترده و انبوه بوده است که می‌تواند نمونه‌ای مثال‌زدنی برای سیاست‌محوری «واگذاری امور به مردم» و خصوصی‌سازی امور مختلف جامعه باشد.

در جهان کنونی، به ویژه در کشورهای در حال توسعه، در حالی که کمبود نیروی انسانی متخصص که لازمه نیل به توسعه اقتصادی و اجتماعی می‌باشد سخت مشهود است، نظام آموزش عالی این کشورها که عهده‌دار مستقیم توسعه منابع انسانی می‌باشد نیز با بحران‌های متعدد، از جمله تنگناهای مالی و نابرابری در دسترسی به آموزش عالی در میان شهروندان خود روبرو است و آن‌گونه که تحقیقات انجام شده توسط نهادهای بین‌المللی مانند یونسکو نشان می‌دهد و اندیشمندان جهانی توسعه، در آراء و آثار خود

آورده‌اند منابع انسانی به مثابه ثروت ملل محسوب شده و هرگونه اصلاح اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی و نیل به توسعه‌ای فراگیر و ماندگار تنها با گذر از برنامه‌های از پیش تعیین شده و تربیت نیروی انسانی ماهر و متخصص و افزایش بهره‌وری آنان به عنوان یکی از عمده‌ترین و مهم‌ترین عوامل تولید میسر خواهد بود.

در ایران علاوه بر لزوم توسعه منابع انسانی، افزایش جمعیت و تحولات ایجاد شده در منظر و ارزش‌های فردی و اجتماعی موجب وقوع تغییر بنیادین در نگرش خانوارها مبنی بر لزوم ارتقای سطح علمی فرزندان و بهره‌مندی آنان از آموزش عالی شده است و به دلیل ایجاد مزیت‌های نسبی آتی، اقبال به تحصیلات تکمیلی و آموزش عالی را به طور فزاینده افزایش داده است و این، فشارهای اجتماعی و مالی افزون‌تری را به دولت‌هایی تحمیل می‌کند که فرد را موظف به پاسخگویی به این تقاضای کلان اجتماعی می‌دانند و برای اختصاص سهم بیشتری از منابع و اعتبارات مالی فشار بیشتری به این بخش وارد می‌آورد. دانشگاه آزاد اسلامی بدون شک نظام جمهوری اسلامی را در فایق آمدن بر بحران‌های اساسی: «فقد دانش‌آموختگان و فارغ‌التحصیلان، عدم توسعه منابع انسانی به عنوان ثروت ملی، نابرابری در دسترسی‌های جامع به آموزش عالی، تنگناها و محدودیت‌های منابع مالی و تضییع امکانات بی‌شمار مادی و معنوی در کشور» مدد رسان بوده است (جاسبی، ۱۳۷۸، ص ۲۲).

هم چنین دانشگاه آزاد اسلامی با توسعه واحدهای دانشگاهی خود در بخش‌ها و شهرهای مختلف و با جدیت در امر محرومیت‌زدایی از مناطق گوناگون کشور بستر مناسبی برای تحقق و بسط عدالت اجتماعی فراهم آورده است و نقش تعیین‌کننده‌ای در توسعه و عمران شهرها، افزایش سطح معلومات شهروندان، بهره‌مندی مناطق محروم از آموزش عالی داشته و گام‌های بلندی در توسعه فراگیر و متوازن به منظور تحقق کامل عدالت اجتماعی برداشته است.

کرلینجر برای بیان مسأله سه ملاک را مطرح می‌کند: «تقل از دلاور» (۱۳۷۶، ص ۶۵) او معتقد است که مسئله باید:

- ۱- رابطه بین دو یا چند متغیر را بیان کند. ۲- روشن و بدون ابهام و به صورت سئوالی بیان شود.
- ۳- آزمون‌پذیر باشد.

حال مسئله اساسی و محوری تحقیق حاضر آن است که: آیا تأسیس دانشگاه آزاد اسلامی واحد علی‌آباد کتول بر فارغ‌التحصیلان و دانشجویان زن واحد پیامد مثبت داشته

است؟ و در راستای این سؤال، میزان این پیامد بر روی هر یک از متغیرهای فرهنگی و اجتماعی به چه میزان است؟

پاسخ علمی و جامع به سؤال بالا بی‌تردید نیازمند به تحقیقاتی همه‌جانبه است که باید با استفاده از روش‌های پژوهش علمی، پیامد (عملکرد) واحد را مورد بررسی قرار دهیم.

هم‌چنین مسأله نگرش فرهنگی مردم ما به کار و شغل «زن» نیز مسأله مهمی است که باید در رابطه با توسعه پایدار مورد توجه قرار گیرد. متأسفانه در فیلم‌های نمایشی و کتاب‌های درسی و به طور کلی در رسانه‌های گروهی، الگوهای فرهنگی مناسبی در حوزه اشتغال زنان ارائه نمی‌شود. اصلاح نگرش فرهنگی جامعه به کار زنان - چه در حوزه تولید و چه در حوزه‌های دیگر - مانند خدمات اجتماعی می‌تواند جایگاه زنان در عرصه کار و تولید، ارتقاء بخشد.

چارچوب نظری تحقیق

بعد از انقلاب اسلامی (۱۳۵۷) آموزش عالی ایران تحولات کمی و کیفی عمیقی پیدا کرده و گسترش آموزش عالی با جهت‌گیری دینی - اسلامی، ارزشی، مردم‌سالاری و به نوعی تخصص‌گرایی توأم بوده است. بعد از بازگشایی دانشگاه‌ها در سال ۱۳۶۳ (۱۹۸۳) تحولات ساختاری، انسانی و کالبدی عظیمی در نظام آموزش عالی ایجاد شده است. در سال ۱۳۶۰ (۱۹۸۱) دانشگاه آزاد اسلامی، به عنوان یک دانشگاه خصوصی، در ابعادی وسیع با ۷۳ شعبه و ۷۰ مرکز تأسیس شد (Shamsavary, 1992, p. 328) و این در حالی بود که تا اوایل دهه ۱۹۹۰ دانشجویان دختر فرصت مساوی برای مشارکت در بعضی از برنامه‌ها و دوره‌های آموزش عالی خصوصاً در برخی برنامه‌ها و رشته‌های هنری، فنی مهندسی، کشاورزی و ... نداشتند (Ibid, p. 328).

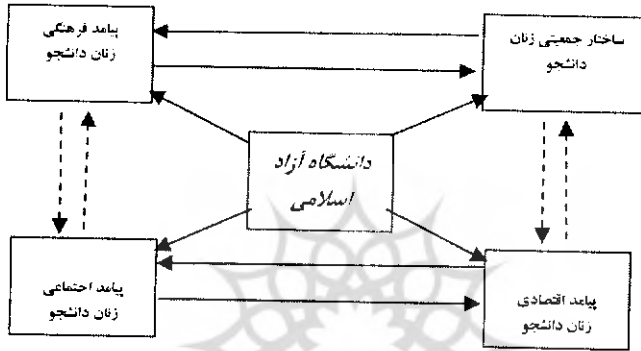
به عبارت دیگر تا اوایل دهه ۱۹۹۰ میلادی آموزش عالی ایران در برخی رشته‌ها و دوره‌ها به تعبیر لیونز (Lyons, 1999, p. 1523) با پدیده (مؤسسه‌ها و مراکز آموزش عالی تک‌جنسیتی) روبرو بوده است.

امروزه در اکثر کشورهای دنیا نقش‌های جنسیتی عمیقاً تغییر پیدا کرده و در راستای افزایش مشارکت زنان در کلیه امور اجتماعی از جمله آموزش عالی پیش می‌رود. ون ولی (Valey, 2001, p. 8) معتقد است که یکی از تحولات مهم نظام‌های آموزش عالی خصوصاً

در آمریکای شمالی، تحول در میزان مشارکت زنان در آموزش عالی است. بنا به گزارش وی در سال تحصیلی ۲۰۰۰-۱۹۹۲، ۵۵ درصد از دانشجویان دوره کارشناسی (لیسانس) را زنان به خود اختصاص داده بودند و به نظر می‌رسد که تا پایان دهه حاضر (۲۰۱۰م) به ۶۰ درصد برسد.

مطالعات بین‌المللی رامیرز و ووتپیکا (*Ramirez and Wotipka, 2001, p. 231*) در ۶۷ کشور توسعه یافته، در حال توسعه و عقب مانده دنیا نشان می‌دهد که در دو دهه گذشته یعنی از ۱۹۷۲ الی ۱۹۹۲ مشارکت زنان در آموزش عالی رشد صعودی داشته است، لیکن این رشد دارای حالتی آهسته ولی پیوسته بوده است. این افزایش مشارکت هم در رشته‌های علوم و مهندسی و هم در رشته‌های انسانی و غیرمهندسی اتفاق افتاده است. کلی (*Kelly, 1992, p. 1525*) معتقد است که مشارکت زنان در آموزش عالی باعث مشارکت بیشتر آن‌ها در نیروی کار جامعه می‌شود. بنابراین می‌توان اذعان کرد که هرچه زنان در آموزش عالی و کسب تجربیات تحصیلی، مشارکت بیشتری داشته باشند، شانس بیشتری برای توسعه شغلی و نیل به مشاغل با مراتب بالا را خواهند داشت. آموزش عالی در طی دوره‌های گذشته و به طور گسترده‌ای قابلیت و استعداد خود را برای تغییر و کمک به پیشرفت جامعه به اثبات رسانده است و در مقایسه با سایر مؤسسات آموزش عالی، دانشگاه‌ها با دو مزیت قابل توجه شامل: «وجود اندیشمندان و دسترسی بیشتر به تجهیزات پیشرفته برای آموزش و پژوهش» برتری خود را حفظ کرده‌اند. (*Xiaozhou, 2001*)

علاوه بر این، دانشگاه‌ها وظیفه مهمی در تربیت دانشجویان و معلمان بر عهده دارند و استادان دانشگاه‌ها می‌توانند نقش مهمی در به کارگیری استراتژی‌های آموزشی و فرهنگی که برای یادگیری در طول زندگی لازم‌اند، ایفاء کنند. در نتیجه می‌توان گفت که تجارب یادگیرندگان در آموزش عالی، پیامدهایی برای یاددهی و یادگیری و سباحث فرهنگی در تمام سطوح نظام آموزشی به دنبال دارد (*Knapper and Cropley, 2000*) در انتخاب الگوی نظری این پژوهش سعی شده است که هم عوامل اجتماعی - فرهنگی و هم عوامل فردی - جمعیتی مورد توجه قرار گیرد. البته در این پژوهش با توجه به موضوع مقاله توجه و تأکید، بیشتر بر متغیرهای فرهنگی و اجتماعی زنان معطوف گردیده است. شکل (۱) الگوی نظری این پژوهش را ارائه می‌دهد:

شکل (۱): الگوی فرضی نقش دانشگاه آزاد اسلامی بر زنان تحصیل کرده

مؤلفه‌های اجتماعی

از دیدگاه جامعه‌شناسی، نهاد اجتماعی مجموعه عادت‌ها، آداب و رسوم، روش‌ها، روابط و قراردادهایی است که برای دستیابی به وظایفی خاص در اجتماع به کار می‌رود. به عبارت دیگر نهاد اجتماعی مجموعه‌ای از ارزش‌ها، هنجارها، پایگاه‌ها، نقش‌ها و گروه‌هایی است که حول محور یک نیاز اجتماعی و اساسی به وجود می‌آیند (نیازی، ۱۳۸۴، ص ۱۱۱).

یکی از مؤلفه‌های مهم اجتماعی در توسعه هر کشوری، سواد و تحصیلات است. سواد و تحصیلات موجب ارتقای آموزش عمومی جامعه می‌شود و بر میزان و چگونگی مشارکت سیاسی، اقتصادی و اجتماعی مردم تاثیر می‌گذارد.

یکی دیگر از مؤلفه‌های اجتماعی، «ارزش اجتماعی»^۷ است. در اصطلاح جامعه‌شناسی، ارزش اجتماعی عبارت از چیزی است که مورد پذیرش همگان باشد. ارزش‌های اجتماعی، واقعیت‌ها و اموری را تشکیل می‌دهند که مطلوبیت دارند و مورد درخواست و آرزوی اکثریت افراد جامعه است (تورنر و دیگران، ۱۳۷۰، ص ۱۸۷). در این راستا «آگبرن»^۸ و «نیم کف»^۹ می‌گویند: «ارزش‌های اجتماعی و نفع یا امری است که مورد اعتنای جامعه قرار دارد». ارزش‌های اجتماعی، انگیزه‌گرایش‌های اجتماعی می‌شود و گرایش‌های اجتماعی تمایلاتی کلی هستند که در فرد به وجود می‌آیند و ادراکات، عواطف و افعال او را در جهت‌های معینی به جریان می‌اندازند. برای مثال احترام به والدین و علم‌آموزی از ارزش‌های

اجتماعی جامعه محسوب می‌شود (همان، ۱۳۷۰، ص ۱۸۷). به طور کلی می‌توان گفت کارکردهای عمومی ارزش‌های اجتماعی عبارتند از:

۱- ارزش‌های اجتماعی، شیوه‌های مطلوب اندیشیدن و عمل کردن را در فرهنگ تعیین می‌کنند.

۲- ارزش‌های اجتماعی، هم چنین راهنمایی برای انتخاب و ایفای نقش‌های اجتماعی هستند، آن‌ها هم هدف و هم انگیزه را برای عمل ایجاد می‌کنند.

۳- ارزش‌ها وسیله‌ای برای تحقق همبستگی اجتماعی هستند. در واقع اشخاص و گروه‌ها در محور ارزش‌های والای اجتماعی دور هم جمع می‌شوند (نیک‌گهر، ۱۳۶۹، ص ۲۹۱).

در این پژوهش یکی دیگر از مؤلفه‌های اجتماعی «مشارکت» می‌باشد. اصل سوم قانون اساسی یکی از وظایف دولت جمهوری اسلامی ایران را تأمین حقوق همه‌جانبه افراد از زن و مرد دانسته و مشارکت عامه مردم را در تعیین سرنوشت اجتماعی و فرهنگی یادآور شده است (قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۸۱، صص ۲۴-۲۲).

بنابراین روند رو به تزاید حضور زنان در اجتماع، بیانگر تغییر باورهای مردم و شرائط اجتماعی است. شاید بتوان گفت بخشی از پذیرش اشتغال زنان، در نتیجه فشار افکار عمومی، روابط بین‌ملتها و حضور زنان در عرصه‌های مختلف کار و مشاغل در سایر کشورها بوده است. در این خصوص تاثیر دگوانگونی‌های اقتصادی - اجتماعی جوامع بر نهادهای اجتماعی غیرقابل انکار است. عواملی نظیر هنجارهای ناصحیح فرهنگی، قوانین اجتماعی نادرست و ناعادلانه، عدم تسهیلات و امکانات لازم برای مشارکت زنان در امور اجتماعی و اقتصادی می‌تواند منجر به عدم فعالیت زنان و در نتیجه سنگینی بار تکفل گردد. آن چه که موجب بالا رفتن میزان مشارکت زنان در جامعه می‌شود احترام به حقوق و شئون آنان است.

هم چنین یکی دیگر از مؤلفه‌های اجتماعی، تغییر در نگرش می‌باشد. یکی از مهم‌ترین گام‌ها جهت تقلیل و یا از میان بردن فاصله‌های کمی و کیفی میان زنان و مردان در امر توسعه اقتصادی، سیاسی و فرهنگی، اصلاح نگرش‌ها و باورهای عمومی است. بدین مفهوم که زن به‌عنوان عضوی از اجتماع انسانی، عنصر تولید کننده اندیشه‌های نوین، حساس به امور سیاسی و تصمیم‌گیری‌های اجتماعی، متعهد در برابر مسئولیت‌ها و تربیت‌کننده آینده‌سازان کشور معرفی گردد. باید توجه داشت که تحقق این امر تنها زمانی میسر خواهد شد که زنان بر توانایی‌های خود واقف شده و سعی در بالفعل نمودن

توانایی‌های بالقوه خود داشته باشند و به همین علت است که خودباوری زنان، پیش‌زمینه اصلاح نگرش‌های عمومی و تقویت باور احاد جامعه می‌باشد (مرکز امور مشارکت زنان، ۱۳۸۴، ص ۱۴).

مؤلفه‌های فرهنگی

پایه اساسی زندگی اجتماعی هر قوم و ملتی را فرهنگ آن ملت تشکیل می‌دهد. فرهنگ به عنوان شناسنامه هر ملت به حساب می‌آید. فرهنگ در واقع یک فرآورده اجتماعی است و در اثر ضرورت زندگی افراد جامعه پدید می‌آید. عده‌ای از اندیشمندان جامعه‌شناسی، فرهنگ را «مجموعه عقاید، رسوم، هنرها، اخلاق، دانش و سایر اکتسابات اجتماعی و جمعی انسان» می‌دانند. به طور کلی فرهنگ: «مجموعه فرآورده‌های هنری، عقلی، آداب و رسوم، اخلاق، عقاید و قواعد و عرفیات یک مجموعه انسانی» است (شیرینماری، ۱۳۷۵، ص ۱۵). فرهنگ دو جنبه مادی و معنوی دارد که در محیط انسانی ساخته می‌شود و به همین دلیل پایه و اساس رفتارهای انسان می‌باشند.

به عبارتی، رفتار انسان بازتاب شرایط فرهنگی اوست و در هر حال فرهنگ انسان حاکم بر اعمال و رفتار او خواهد بود. بدون تردید یکی از اهداف اساسی آموزش عالی تربیت نیروهای متخصص است و زمینه‌های تخصصی و حرفه‌ای جزء عناصر اساسی فرهنگ یک جامعه محسوب می‌شود.

از طرف دیگر، تربیت عمومی، از جمله وظایف و رسالت‌های آموزش عالی است. تربیت عمومی شامل اطلاعات و مهارت‌هایی است که هر فرد برای ادامه زندگی در جامعه امروز به داشتن و کسب آن‌ها نیاز مبرم دارد. بنابراین، شناخت نگرش‌ها، آگاهی‌ها و باورهای فرهنگی از اساسی‌ترین نیازهای بنیادی در امر برنامه‌ریزی فرهنگی و پیگیری تحولات آن در آینده است.

نگرش‌ها عبارتند از: «احساسات، عقاید و زمینه‌های رفتاری نسبتاً مخفی که در جهت اشخاص، گروه‌ها، اندیشه‌ها و امور سوق داده می‌شود.» (باندی، ۱۳۸۲، ص ۲۹).

از مؤلفه‌های اصلی مؤلفه‌های فرهنگی مشارکت زنان است. مشارکت به شدت تحت تاثیر فرهنگ است و نقش به سزایی در کلیه امور اجتماعی و فرهنگی و توسعه ایفاء می‌کند. اصل مشارکت برای نوسازی اجتماعی ضروری است. مشارکت شامل شفافیت، باز بودن

فضای جامعه و چند صدایی بودن حوزه عمومی جامعه است. مشارکت امکان تصمیم‌گیری مؤثر افراد را در سرنوشت خودشان بالا می‌برد و به این ترتیب همه می‌توانند در اثربخشی نهادهای جامعه همیاری کنند. اگر مشارکت به‌طور مطلوب مورد توجه قرار گیرد باعث می‌شود بین سیاست‌های اتخاذ شده دولت و شرایط اجتماعی سازگاری بیشتری برقرار شود و برای اجرای این سیاست‌ها در ابعاد مختلف، فضای روانی و فرهنگی بهتری ایجاد گردد (پوردراتچی، ۱۳۸۳، ص ۳۴۷). از پیامدهای فرهنگی دانشگاه آزاد اسلامی، توجه جدی به بحث توسعه است، گو این که توسعه، ریشه در باورها و آرمان دینی و ملی دارد. امروز رسیدن به توسعه اقتصادی و اجتماعی بدون توسعه علمی و فرهنگی غیرممکن است. و دانشگاه آزاد اسلامی در ارتقاء توسعه فرهنگی نقش مهمی دارد. به طور کلی مؤلفه‌های فرهنگی در این پژوهش شامل مشارکت زنان در امور فرهنگی، وفادار و پای‌بندتر شدن زنان به نهادهای فرهنگی، افزایش اعتماد به نفس زنان و تغییر در سطح آگاهی آنان می‌باشد که به واسطه دانشگاه حاصل شده است.

روش تحقیق و متغیرهای تحقیق

تحقیق حاضر از نوع کاربردی و از لحاظ روش تحقیق، «توصیفی^۲» و از نوع «پیمایشی^۳» است. زیرا هدف آن توصیف عینی، واقعی و منظم خصوصیات یک موقعیت یا موضوع است (اندری و دیگری، ۱۳۶۸، ص ۶۹).

در این روش ما در پی آن نیستیم که به شیوه تحقیقات تجربی، به دست‌کاری عوامل و متغیرها پردازیم یا برای وقوع رویدادها شرایطی را ایجاد کنیم، بلکه می‌خواهیم به توصیف، یا تحلیل روابط بین متغیرها پردازیم. در این تحقیق، «متغیر وابسته» پیامدهای فرهنگی و اجتماعی زنان و «متغیر مستقل» تأسیس دانشگاه آزاد اسلامی می‌باشد.

اهداف تحقیق

هدف اساسی تحقیق حاضر شناسایی جایگاه و نقش دانشگاه آزاد اسلامی بر روی زنان تحصیل‌کرده می‌باشد. در راستای این هدف کلی، اهداف فرعی به قرار زیر است:

۱- شناسایی پیامد تأسیس دانشگاه آزاد اسلامی در زمینه ارتقاء فرهنگی زنان فارغ‌التحصیل و دانشجویان ترم آخر دانشگاه.

۲- شناسایی پیامد تأسیس دانشگاه آزاد اسلامی در زمینه ارتقاء امور اجتماعی زنان فارغ‌التحصیل و دانشجویان ترم آخر دانشگاه.

اهمیت موضوع تحقیق

طی چهل سال اخیر، مخصوصاً بعد از انقلاب اسلامی، امکانات و شرایط تحصیل بیشتری برای زنان فراهم گردید و عملاً در نگرش جامعه نسبت به ادامه تحصیل زنان نیز تغییراتی به وجود آمده است.

افزایش تعداد زنان تحصیل کرده ارتقاء فرهنگ جامعه را به دنبال داشته است و این موضوع باعث گردید که افزایش مشارکت اجتماعی زنان نیز به طور چشم‌گیری توسعه یابد.

به‌طور کلی اهمیت موضوع تحقیق را می‌توان از دیدگاه زنان فارغ‌التحصیل و دانشگاه و جامعه مورد توجه قرار داد.

سوالات تحقیق

سؤال اصلی تحقیق آن است که آیا دانشگاه آزاد اسلامی توانسته است در امور فرهنگی و اجتماعی زنان تاثیر بگذارد؟
در صورت مثبت بودن پاسخ تاثیر هر یک از پیامدهای فرهنگی و اجتماعی چه میزان بوده است؟

فرضیه‌های تحقیق

برای پاسخ به سؤال اصلی بالا فرضیه‌های ذیل ارائه می‌گردد:

- ۱- به نظر می‌رسد دانشگاه آزاد اسلامی در امور فرهنگی زنان فارغ‌التحصیل مؤثر بوده است.
- ۲- به نظر می‌رسد دانشگاه آزاد اسلامی در امور فرهنگی زنان دانشجو مؤثر بوده است.
- ۳- به نظر می‌رسد دانشگاه آزاد اسلامی در امور اجتماعی زنان فارغ‌التحصیل مؤثر بوده است.
- ۴- به نظر می‌رسد دانشگاه آزاد اسلامی در امور اجتماعی زنان دانشجو مؤثر بوده است.

ابزار اندازه‌گیری

در این تحقیق با توجه به شرایط جامعه آماری (شامل فارغ‌التحصیلان و دانشجویان زن) اطلاعات میدانی از روش پرسشنامه به‌عنوان مناسب‌ترین تکنیک جمع‌آوری داده‌ها انتخاب گردید.

از نظر جان بست (۱۳۶۹، ص ۲۲۰) پرسشنامه دارای مزایایی است و هرگاه بی‌عیب و نقص تنظیم و اجرا شود به‌عنوان مناسب‌ترین و مفیدترین وسیله جمع‌آوری داده‌ها در یک طرح پژوهشی مفید واقع می‌شود.

پرسشنامه‌ای که در این تحقیق استفاده شده از دو بخش، شامل مشخصات فردی و تعدادی سئوالات تخصصی پیرامون متغیرهای مستقل ارائه شده است. و با استفاده از مقیاس درجه‌بندی لیکرت (*Likert*) در طیف پنج گزینه‌ای سنجیده شده است.

برای روایی پرسشنامه از روش محتوایی و با استفاده از اظهار نظر متخصصان و اساتید واحد استفاده شده است. به منظور پایایی پرسشنامه بین ۴۰ نفر به‌عنوان تست مقدماتی (*Pre-test*) توزیع گردید و نتایج حاصل از این تحقیق با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ میزان همبستگی درونی سئوالات با نرم‌افزار (*SPSS*) محاسبه و ضریب پایایی^۴ آن برابر $Ra = 0.87$ حاصل گردید.

حجم نمونه و روش نمونه‌گیری

نمونه گروه کوچکی از جامعه است که برای مشاهده و تجزیه و تحلیل انتخاب می‌شوند. چون مطالعه تمامی جامعه از نظر هزینه و صرف زمان بالا به صرفه نیست لذا از جامعه زیرمجموعه‌ای به‌عنوان نمونه انتخاب و مورد مطالعه قرار می‌گیرند. اگر نمونه معرف واقعی جامعه باشد می‌توان نتایج حاصل از نمونه را به کل جامعه تعمیم داد (حسن‌زاده، ۱۳۸۲، ص ۹۹).

در این پژوهش حجم نمونه از طریق روش نمونه‌گیری تصادفی که به آن نمونه‌گیری احتمالی نیز می‌گویند به شیوه تصادفی طبقه‌ای بر مبنای رشته تحصیلی موجود در دانشگاه به دست می‌آید، در این پژوهش واحد نمونه و تحلیل فرد می‌باشد.

در روش نمونه‌گیری احتمالی انتخاب شدن برای همه اعضای جامعه یکسان و هیچ عاملی جزء شانس و تصادف در انتخاب شدن وجود ندارد و می‌توان نتایج حاصل از نمونه را به جامعه تعمیم داد (همان منبع، ص ۱۱۰).

کرجسی و مورگان^۴ (۱۹۷۰) جدولی را فراهم کرده‌اند که با استفاده از آن می‌توان حجم نمونه را از روی حجم جامعه برآورد و تعیین کرد. با توجه به خطای نمونه‌گیری ۵٪ و

$$N \geq \frac{Z_{\alpha}^2 N_0 p(1-p)}{d^2(N-1) + Z_{\alpha}^2 P(1-P)}$$

سطح اطمینان ۹۵٪ از طریق فرمول کوکران^۱ جدولی را پیشنهاد کرده‌اند که با جاگذاری در فرمول فوق حجم نمونه به دست می‌آید، بنابراین با استفاده از این جدول تعداد ۳۰۰ نمونه برای فارغ‌التحصیلان زن و ۲۲۰ نمونه برای دانشجویان زن انتخاب گردید و پرسشنامه‌ای که محقق ساخته در بین آن‌ها توزیع شد به تعداد حجم جامعه و نمونه‌های انتخابی در جدول شماره‌ای (۱) و (۲) ارائه شده است. لذا با اطمینان خاطر از این جدول استفاده می‌گردد (حسن‌زاد، ۱۳۸۲، ص ۱۳۳).

جدول شماره (۱): توزیع فراوانی تعداد نمونه فارغ‌التحصیلان زن در سال‌های مختلف

سال فارغ‌التحصیلی	۷۲-۷۷	۷۸-۷۳	۸۳-۷۹	جمع
تعداد	۱۷۲	۹۳۵	۱۲۴۲	۲۳۳۹
فراوانی (F _i)	۰.۱۷۹	۰.۳۵۱	۰.۴۷۰	۱
فراوانی نسبی (f _i)	۵۲	۱۰۵	۱۴۱	۳۰۰

جدول شماره (۲): توزیع فراوانی و تعداد نمونه دانشجویان زن در مقطع کارشناسی رشته‌های مختلف تحصیلی

رشته	پرستاری	تربیت بدنی	حسابداری	بازرگانی	زبان و ادبیات فارسی	سایر رشته‌ها	جمع
تعداد	۲۲۸	۵۵	۴۰	۲۳۹	۲۱	۱۲۷	۱۰۷۱
فراوانی (F _i)	۰.۲۲	۰.۰۵۱	۰.۳۷	۰.۲۲	۰.۰۲	۰.۱۲	۱
فراوانی نسبی (f _i)	۴۹	۱۱	۸۳	۴۸	۴	۲۶	۲۲۰

روش‌های تجزیه و تحلیل آماری داده‌ها

روش‌های تجزیه و تحلیل آماری داده‌های این پژوهش در دو سطح توصیفی و استنباطی بوده است. برای توصیف متغیرها از آمار توصیفی و در سطح استنباطی از آزمون (Z) استفاده شده است. برای آزمون فرضیه‌های تحقیق از آزمون فرض نسبت موفقیت در جامعه (P) استفاده شده است.

P نسبت مورد آزمون بوده و سطح معنی‌داری یعنی $\alpha = 0.05$ در نظر گرفته می‌شود و \bar{P} در آماره آزمون Z نسبت افراد موافق در نمونه آماری می‌باشد.

یافته‌های تحقیق

در این قسمت یافته‌های به دست آمده، از چهار فرضیه تحقیق و سئوالات تخصصی مرتبط به ترتیب زیر ارائه می‌شود:

۱- تجزیه و تحلیل فرضیه اول پژوهش: به نظر می‌رسد تأسیس دانشگاه آزاد اسلامی در امور فرهنگی زنان (دانشجو) مؤثر است.

جدول شماره (۳): توزیع فراوانی

تعداد	گزینه‌ها	کاملاً مخالفم	مخالفم	موافقم	کاملاً موافقم	نظری ندارم	جمع
۶	فراوانی (F _۱)	۳۶	۹۴	۵۷	۲۴	۲۰۷	
-۰.۳	فراوانی نسبی (f _۱)	-۰.۱۳	-۰.۴۵	-۰.۲۸	-۰.۱۱	۱	
۳	درصد فراوانی (P _۱)	۱۳	۴۵	۲۸	۱۱	۱۰۰	

$$\bar{P} = 0.73 \quad S_{P_1} = \sqrt{\frac{0.05 \times 0.05}{207}} = 0.0348$$

$$\left\{ \begin{array}{l} H_0: p \leq 0.05 \quad \text{نقیض فرضیه ادعا شده} \\ H_1: p > 0.05 \quad \text{فرضیه ادعا شده} \end{array} \right. \quad Z_{\alpha} = Z_{0.05} = 1.65$$

$$Z = \frac{\bar{p} - p_0}{S_{P_1}} = \frac{0.73 - 0.05}{0.0348} = \frac{0.68}{0.0348} = 19.54$$

یافته‌های فرضیه اول پژوهش

چون آماره آزمون در منطقه H_1 نمودار قرار می‌گیرد بنابراین با احتمال ۹۵ درصد می‌توان گفت که فرضیه ادعا شده H_1 مورد تأیید افراد جامعه می‌باشد به عبارت دیگر با اطمینان ۹۵ درصد می‌توان گفت که: بیش از ۵۰ درصد دانشجویان زن تأیید نموده‌اند که تأسیس دانشگاه آزاد اسلامی در بهبود امور فرهنگی زنان مؤثر بوده است.

۲- تجزیه و تحلیل فرضیه دوم پژوهش: به نظر می‌رسد تأسیس دانشگاه آزاد اسلامی در امور فرهنگی زنان فارغ التحصیل مؤثر است.

جدول شماره (۲۴): توزیع فراوانی

تعداد	گزینه‌ها	کاملاً مخالفم	مخالفم	معاظم	کاملاً موافقم	نظری ندارم	جمع
۱۱	فراوانی (F _۱)	۱۱	۳۹	۱۲۲	۶۵	۳۰	۲۶۷
۱۰۴	فراوانی نسبی (f _۱)	۰۰۴	۰۱۵	۰۴۶	۰۲۴	۰۱۱	۱
۴	درصد فراوانی (P _۱)	۴	۱۵	۴۶	۲۴	۱۱	۱۰۰

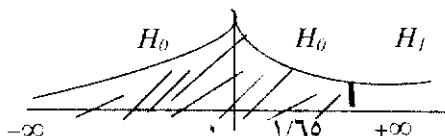
$$S_{P_1} = \sqrt{\frac{0.05 \times 0.05}{267}} = 0.0306$$

$$\bar{P} = 0.170$$

$$\begin{cases} H_0: p \leq 0.05 & \text{نقیض فرضیه ادعا شده} & Z_{\alpha} = Z_{0.05} = 1.65 & \text{مقدار بحرانی} \\ H_1: p > 0.05 & \text{فرضیه ادعا شده} & & \end{cases}$$

$$Z = \frac{\bar{P} - P_0}{S_{P_0}} = \frac{0.170 - 0.05}{0.0306} = \frac{0.120}{0.0306} \Rightarrow Z = 3.92$$

آماره آزمون

یافته‌های فرضیه دوم پژوهش

چون آماره آزمون در منطقه H_1 نمودار رسم شده است بنابراین با احتمال ۹۵ درصد فرضیه ادعا شده H_1 مورد تأیید می‌باشد. به عبارت دیگر با اطمینان ۹۵ درصد می‌توان گفت که بیش از ۵۰ درصد کلیه زنان فارغ‌التحصیل تأیید نموده‌اند که تأسیس دانشگاه آزاد اسلامی در شهرستان علی‌آباد در بهبود امور فرهنگی آن‌ها مؤثر بوده است.

۳- تجزیه و تحلیل فرضیه سوم پژوهش: به نظر می‌رسد تأسیس دانشگاه آزاد اسلامی در امور اجتماعی زنان (دانشجو) مؤثر است.

جدول شماره (۵): توزیع فراوانی

تعداد	گزینه‌ها	کاملاً مخالفم	مخالفم	مواقفم	کاملاً موافقم	نظری ندارم	جمع
۳	فراوانی (F ₁)	۱۳	۱۰۱	۶۸	۲۱	۲۰۶	
۰۰۱	فراوانی نسبی (f ₁)	۰۰۶	۰۰۴۹	-۰۳۳	۰۱۱	۱	
۱	درصد فراوانی (P ₁)	۶	۴۹	۳۳	۱۱	۱۰۰	

$$S_{p_1} = \sqrt{\frac{0.725}{206}} = 0.0348$$

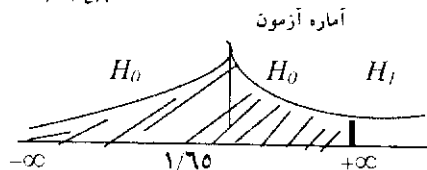
$$\bar{P} = 0.82$$

$$Z_{0.05} = 1.65$$

نقیض فرضیه ادعا شده $H_0: p \leq 0.50$

$H_1: p > 0.50$ فرضیه ادعا شده

$$Z = \frac{\bar{p} - p_0}{S_{p_1}} = \frac{0.82 - 0.5}{0.0348} = 9.2$$

یافته‌های فرضیه سوم پژوهش

چون آماره آزمون در منطقه H_1 نمودار قرار می‌گیرد بنابراین با احتمال ۹۵ درصد می‌توان گفت که فرضیه H_1 ادعا شده مورد تأیید می‌باشد. به عبارت دیگر با اطمینان ۹۵ درصد می‌توان گفت که بیش از ۵۰ درصد کلیه دانشجویان زن تأیید نموده‌اند که تأسیس دانشگاه آزاد اسلامی در بهبود امور اجتماعی زنان مؤثر بوده است.

۴- تجزیه و تحلیل فرضیه چهارم پژوهش: به نظر می‌رسد تأسیس دانشگاه آزاد اسلامی در امور اجتماعی زنان فارغ‌التحصیل مؤثر است:

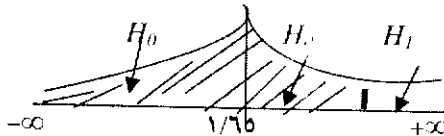
جدول شماره (۶): توزیع فراوانی

تعداد	گزینه‌ها	کاملاً مخالفم	مخالفم	موافقم	کاملاً موافقم	نظری ندارم	جمع
۶	(F ₁)	۲۸	۲۸	۱۳۶	۷۸	۲۸	۲۷۶
۰/۰۳	(F ₂)	۰/۱	۰/۱	۰/۴۹	۰/۲۸	۰/۱	۱
۳	(P ₁)	۱۰	۱۰	۴۹	۲۸	۱۰	۱۰۰

$$\bar{P} = ۰/۷۷ \quad S_{p_1} = \sqrt{\frac{۰/۲۵}{۲۷۶}} = ۰/۰۳$$

$$\begin{cases} H_0: p \leq ۰/۵۰ \\ H_1: p > ۰/۵۰ \end{cases} \quad Z_{\dots} = ۱/۶۵$$

$$Z = \frac{\bar{p} - p_0}{S_{p_1}} = \frac{۰/۷۷ - ۰/۵۰}{۰/۰۳} = ۹$$

یافته‌های فرضیه چهارم پژوهش

چون آماره آزمون در منطقه H_1 نمودار قرار می‌گیرد بنابراین با احتمال ۹۵ درصد فرضیه H_1 ادعا شده مورد تأیید می‌باشد. به عبارت دیگر با اطمینان ۹۵ درصد می‌توان گفت که بیش از ۵۰ درصد زنان فارغ‌التحصیل تأیید کرده‌اند که تأسیس دانشگاه آزاد اسلامی در بهبود امور اجتماعی زنان مؤثر بوده است.

تجزیه و تحلیل سئوالات تخصصی

سئوال (۱): آیا تحصیل در دانشگاه باعث افزایش مشارکت زنان دانشجوی در امور فرهنگی شده است؟

جدول شماره (۷): جدول توزیع فراوانی دانشجویان بر اساس داده‌های سئوال تخصصی اول

تعداد	گزینه‌ها	کاملاً مخالفم	مخالفم	مواقفم	کاملاً موافقم	نظری ندارم	جمع
۳	فراوانی (F)	۹	۱۳۲	۵۵	۹	۲۰۸	
۰.۰۱	فراوانی نسبی (f)	۰.۰۵	۰.۶۳	۰.۲۶	۰.۰۵	۱	
۰	درصد فراوانی (P)	۵	۶۳	۳۶	۵	۱۰۰	

محاسبات جدول فوق نشان می‌دهد که:

(الف) ۸۹ درصد دانشجویان پاسخ دهنده به سئوال تحصیل در دانشگاه را در افزایش مشارکت زنان در امور فرهنگی مؤثر دانسته‌اند.

(ب) ۶ درصد از دانشجویان پاسخ دهنده به سئوال تخصصی، تحصیل در دانشگاه را در افزایش مشارکت زنان در امور فرهنگی مؤثر ندانسته‌اند.

(ج) ۵ درصد از دانشجویان، مخالف موضوع فوق، ابراز نظر نموده‌اند. تجزیه و تحلیل داده‌ها سئوال تخصصی (مشارکت زنان دانشجوی)

$$\bar{p} = 0.89 \quad S_{\bar{p}} = \sqrt{\frac{\bar{p}\bar{q}}{n}} = \sqrt{\frac{0.89 \times 0.11}{208}} = 0.0217$$

$$\bar{q} = 1 - \bar{p} = 1 - 0.89 = 0.11 \quad \alpha = 1 - 0.95 = 0.05$$

$$Z_{\alpha/2} = Z_{0.025} = \pm 1.96$$

$$\bar{P} = \left[\bar{p} - (z_{\alpha/2} \cdot S_{\bar{p}}) \leq p \leq \bar{p} + (z_{\alpha/2} \cdot S_{\bar{p}}) \right] = 1 - \alpha$$

$$\bar{P} = \left[0.89 - (1.96 \times 0.0217) \leq P \leq 0.89 + (1.96 \times 0.0217) \right] = 0.95$$

$$P[0.89 - 0.04 \leq P \leq 0.89 + 0.04] = 0.95$$

$$P[0.85 \leq P \leq 0.93]$$

د) بنابراین با اطمینان ۹۵ درصد می‌توان گفت که حداقل ۸۵ درصد و حداکثر ۹۳ درصد دانشجویان زن شاغل به تحصیل در دانشگاه، دانشگاه را در افزایش مشارکت زنان در امور فرهنگی مؤثر دانسته‌اند.

سؤال (۲): آیا تحصیل در دانشگاه باعث افزایش مشارکت فارغ‌التحصیلان در امور فرهنگی شده است؟

جدول شماره (۸): جدول توزیع فراوانی فارغ‌التحصیلان زن بر اساس داده‌های سؤال تخصصی دوم

تعداد	گروه‌ها	کاملاً مخالفم	مخالفم	مواقفم	کاملاً موافقم	نظری ندارم	جمع
۱	فراوانی (F _۱)	۱	۱۱	۱۴	۹	۲۴	۲۳۸
۱	فراوانی نسبی (f _۱)	۰.۰۰۱	۰.۰۰۳	۰.۰۵۳	۰.۰۳۴	۰.۰۰۹	۱
۱	درصد فراوانی (P _۱)	۱	۳	۵۳	۳۴	۹	۱۰۰

$$\bar{p} = 0.87 \quad \bar{q} = 0.13 \quad S_{\bar{p}} = \sqrt{\frac{\bar{p}\bar{q}}{n}} = \sqrt{\frac{0.87 \times 0.13}{278}} = 0.02$$

$$Z_{\alpha/2} = Z_{0.025} = 1.96$$

$$P[0.87 - (1.96 \times 0.02) \leq P \leq 0.87 + (1.96 \times 0.02)] = 0.95$$

$$P[0.87 - 0.04 \leq P \leq 0.87 + 0.04] = 0.95$$

$$P[0.83 \leq P \leq 0.91] = 0.95$$

محاسبات جدول نشان می‌دهد که:

الف) ۸۷ درصد از فارغ‌التحصیلانی که به سوال تخصصی فوق پاسخ داده‌اند این موضوع را تأیید نموده‌اند که تحصیل زنان در دانشگاه باعث افزایش مشارکت آن‌ها در زمینه امور فرهنگی شده است.

ب) ۴ درصد از فارغ‌التحصیلان که به سوال فوق پاسخ داده‌اند معتقد بوده‌اند که با تحصیل زنان در دانشگاه، میزان مشارکت آن‌ها در امور فرهنگی افزایش نمی‌یابد.

ج) ۹ درصد از فارغ‌التحصیلان نمونه آماری، مخالف موضوع فوق نیز ابراز نظر نموده‌اند.

د) بنابراین به‌طور کلی حداقل ۸۳ درصد و حداکثر ۹۱ درصد کلیه زنان فارغ‌التحصیل دانشگاه آزاد اسلامی واحد علی‌آباد کتول «تحصیل زنان در دانشگاه را در افزایش مشارکت آن‌ها در امور فرهنگی مؤثر دانسته‌اند».

سوال (۳): آیا تحصیل در دانشگاه باعث افزایش فعالیت‌های اجتماعی زنان دانشجوی در منطقه شده است؟

جدول شماره (۹): جدول توزیع فراوانی دانشجویان براساس داده‌های سوال تخصصی سوم

تعداد	کمیته‌ها	کاملاً مخالفم	مخالفم	موافقم	کاملاً موافقم	نظری ندارم	جمع
فراوانی (F _۱)	۱	۸	۱۰۸	۷۸	۱۱	۲۰۶	
فراوانی نسبی (f _۱)	۰/۰۱	۰/۰۴	۰/۵۲	۰/۳۸	۰/۰۵	۱	
درصد فراوانی (P _۱)	۱	۴	۵۲	۳۸	۵	۱۰۰	

$$\bar{p} = 0.90 \quad \bar{q} = 0.10 \quad S_{\bar{p}} = \sqrt{\frac{\bar{p}\bar{q}}{n}} = \sqrt{\frac{0.90 \times 0.10}{206}} = 0.0216 \quad Z_{0.95} = Z_{0.05} = 1.96$$

$$P[0.90 - (1.96 \times 0.0216) \leq P \leq 0.90 + (1.96 \times 0.0216)] = 0.92$$

$$P[0.85 \leq P \leq 0.95] = 0.92$$

$$P[0.88 \leq P \leq 0.92] = 0.92$$

محاسبات جدول فوق نشان می‌دهد که:

الف) ۹۰ درصد دانشجویان سوال فوق را تأیید نموده‌اند یعنی تحصیل زنان در دانشگاه را در افزایش فعالیت‌های اجتماعی آن‌ها مؤثر دانسته‌اند.

ب) ۵ درصد دانشجویانی که به سؤال فوق پاسخ داده‌اند تحصیل زنان در دانشگاه را در افزایش فعالیت‌های اجتماعی آن‌ها در منطقه مؤثر ندانسته‌اند.

ج) ۵ درصد دانشجویان نیز در مورد سؤال فوق اظهار نظر خاصی نداشته‌اند.

د) تجزیه و تحلیل داده‌ها و استنباط از نتایج تجزیه و تحلیل نشان می‌دهد که: با اطمینان ۹۵ درصد می‌توان گفت که حداقل ۸۶ و حداکثر ۹۴ درصد کل دانشجویان (زنان دانشجو) معتقد به این امر هستند که تحصیل آن‌ها در دانشگاه باعث افزایش فعالیت اجتماعی زنان شده است.

سؤال (۴): آیا تحصیل در دانشگاه باعث افزایش مشارکت فارغ‌التحصیلان در امور اجتماعی شده است؟

جدول شماره (۱۰): جدول توزیع فراوانی فارغ‌التحصیلان بر حسب سؤال سوم تخصصی

تعداد	گزینه‌ها	کاملاً مخالفم	مخالفم	بی‌اقتناعم	کاملاً موافقم	تقریباً ندارم	جمع
فراوانی (F _i)	۶	۱۶	۱۵۲	۸۲	۱۸	۲۷۴	
فراوانی نسبی (f _i)	۰/۰۲	۰/۰۶	۰/۵۵	۰/۳۰	۰/۰۷	۱	
درصد فراوانی (P _i)	۲	۶	۵۵	۳۰	۷	۱۰۰	

$$\bar{P} = 0.90 \quad \bar{q} = 0.10 \quad S_{\bar{p}} = \sqrt{\frac{\bar{p}\bar{q}}{n}} = \sqrt{\frac{0.9 \times 0.10}{274}} = 0.021 \quad Z_{\alpha/2} = Z_{0.025} = 1.96$$

$$P[0.90 - (1.96 \times 0.021) \leq P \leq 0.90 + (1.96 \times 0.021)] = 0.921$$

$$P[0.9 - 0.04 \leq P \leq 0.9 + 0.04] = 0.90$$

$$P[0.86 \leq P \leq 0.94] = 0.90$$

$$\bar{P} = 0.85 \quad \bar{q} = 0.15 \quad S_{\bar{p}} = \sqrt{\frac{\bar{p}\bar{q}}{n}} = \sqrt{\frac{0.85 \times 0.15}{274}} = 0.022 \quad Z_{\alpha/2} = 1.96 = Z_{0.025}$$

$$P[0.85 - (1.96 \times 0.022) \leq P \leq 0.85 + (1.96 \times 0.022)] = 0.90$$

$$P[0.85 - 0.04 \leq P \leq 0.85 + 0.04] = 0.90$$

$$P[0.81 \leq P \leq 0.89] = 0.90$$

نتیجه‌گیری از محاسبات داده‌های فوق نشان می‌دهد که:

الف) ۸۵ درصد زنان فارغ‌التحصیل، تحصیل در دانشگاه را در افزایش فعالیت‌های اجتماعی زنان مؤثر دانسته‌اند.

ب) ۸ درصد فارغ‌التحصیلان زن، تحصیل زنان در دانشگاه را در افزایش فعالیت‌های اجتماعی آن‌ها مؤثر ندانسته‌اند.

ج) ۷ درصد زنان فارغ‌التحصیل، در مورد سؤال فوق اظهار نظر خاصی نداشته‌اند.

د) تجزیه و تحلیل کلی داده‌ها و استنباط از نتایج نشان می‌دهد که حداقل ۸۱ درصد و حداکثر ۸۹ درصد زنان فارغ‌التحصیل، تحصیل در دانشگاه را در افزایش فعالیت‌های زنان مؤثر دانسته‌اند.

بحث و نتیجه‌گیری

آثار فرهنگی و اجتماعی آموزش عالی بسیار مهم‌تر از فواید اقتصادی و فردی آن است. لیکن بسیاری از فایده‌های فرهنگی و اجتماعی آموزش عالی قابل‌سنجش و اندازه‌گیری به پول نیست. اما نباید پنداشت که چون منافع فرهنگی و اجتماعی آموزش عالی در قالب درآمد برای افراد به‌خصوصی، قابل‌ارزیابی نیستند از اهمیت کمتری برخوردارند.

افزایش مشارکت زنان و دختران در آموزش عالی واقعیتی است که دارای علل و ابعاد چندگانه بوده و از پیامدهای اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و فرهنگی چندگانه برخوردار است. بررسی تاثیرات آموزش عالی در سطوح مختلف فردی، خانوادگی و اجتماعی زنان نشان از بهبود جایگاه زنان در زندگی فردی و اجتماعی دارد. افزایش زنان تحصیل کرده در هر جامعه، یکی از شاخص‌های توسعه محسوب می‌شود و حضور آنان در دانشگاه‌ها و مراکز مختلف آموزشی به اینان فرصت می‌دهد بخشی از مهارت‌های زندگی و از همه مهم‌تر تجربه حضور در عرصه‌های علمی را فرا گیرند. زنان تحصیل کرده مزیت دیگری نیز در جوامع در حال رشد دارند و آن نقش مؤثری است که می‌توانند در کنترل پیامدهای بی‌ثبات‌کننده ناشی از توسعه و به ویژه در کنترل پیامدهای مرسوم به شرکت فرهنگی توسعه ایفاء کنند. آموزش زنان به طور کلی و افزایش مشارکت زنان در آموزش عالی به طور ویژه، در حوزه خانوادگی و خصوصاً افراد، پیامدهای متعددی دارد. از سوی دیگر این افزایش مشارکت موجب افزایش سهم زنان در نیروی کار فعال جامعه و اشتغال آنان

شده است و می‌تواند شانس بیشتری برای توسعه شغلی و نیل به مشاغل با مراتب بالاتر را برای آنان فراهم آورد.

از آن‌جا که توسعه فرهنگی یکی از مؤلفه‌های اساسی در توسعه همه‌جانبه محسوب می‌شود لذا نقش دانشگاه آزاد اسلامی در امور فرهنگی از اهمیت به‌سزایی برخوردار است. از سوی دیگر شناخت ساختار اجتماعی و اقشار مختلف اجتماعی که وارد دانشگاه می‌شوند و نقشی که دانشگاه بر روی زنان دانشجوی و فارغ‌التحصیل می‌گذارد از پیش‌شرط‌های اساسی در توسعه منابع انسانی محسوب می‌گردد. در تجزیه و تحلیل آماری که صورت گرفته است فرضیه اول و دوم تحقیق که در خصوص تأسیس دانشگاه آزاد اسلامی بر روی امور فرهنگی زنان دانشجوی و فارغ‌التحصیل بوده است، تأیید گردید. این نتیجه با تحقیقات قبلی مطابقت دارد. یعنی دانشگاه آزاد اسلامی توانسته است نقش خود را در امور فرهنگی زنان ایفاء نماید و طبق تحقیقی که سیدمحمد میرمحمدی انجام داده است به این نتیجه رسید که «دانشگاه آزاد اسلامی در امر ترویج علم و فرهنگ در جامعه که یکی از عوامل اصلی در توسعه نیروی انسانی است مؤثر ارزیابی شده و رابطه مثبت را نشان می‌دهد.» (میرمحمدی، ۱۳۷۸، ص ۲۴۷)

هم چنین در تحقیقی که توسط نجفیان‌پور انجام شده است به این نتیجه رسید (با توجه به دور بودن محل تحصیل از محل سکونت، تضاد بین باورهای فرهنگی شهرهای کوچک نسبت به شهرهای بزرگ، می‌تواند به گونه‌ای موجبات نگرانی دانشجویان و خانواده‌ها را در بُعد فرهنگی و اجتماعی ایجاد کند.) (نجفیان‌پور، ۱۳۷۸، ص ۲۵۲). دانشگاه آزاد اسلامی با تأسیس واحدهای دانشگاهی در شهرهای کوچک و محروم به حفظ ارزش‌ها، کمک شایانی کرده است.

هم چنین در تحقیقی دیگر که توسط کرباسی انجام شده است به این نتیجه رسیدند که دانشگاه آزاد اسلامی علاوه بر نقشی که در تأمین نیروی انسانی متخصص جهت رشد و توسعه اقتصادی کشور داشته است، تأسیس این دانشگاه در اقصی نقاط کشور، در پیوندهای عمیق اجتماعی و فرهنگی جامعه اسلامی نقش مهمی داشته است (کرباسی، ۱۳۷۷، ص ۱۳۲).

هم چنین سومین و چهارمین فرضیه این تحقیق عبارت بود از این که: «به نظر می‌رسد تأسیس دانشگاه آزاد اسلامی در امور اجتماعی زنان دانشجوی و فارغ‌التحصیل مؤثر بوده است.» تجزیه و تحلیل آماری صورت گرفته از داده‌های تحقیق حاکی از تأیید آن‌ها بوده،

و با تحقیقات قبلی انجام گرفته در این زمینه نیز هماهنگ و هم سو می باشد. در تحقیقی که خسرو موحد انجام داده به این نتیجه رسیده است که دانشگاه آزاد اسلامی نقش های زیر را داشته است:

۱- تأمین نیروی انسانی متخصص جهت اهداف توسعه کشور داشته است. ۲- ارتقاء سطح اجتماعی، فرهنگی و علمی کشور. ۳- بالا بردن ظرفیت آموزش عالی کشور. ۴- بالا بردن امکان دسترسی به دانشگاه در مناطق محروم کشور. ۵- بهبود کیفیت و ارتقاء بهره‌وری جامعه. ۶- بالا بردن توان تخصصی نیروی انسانی در کشور. (موحد، ۱۳۷۸، ص ۱۱۵).

هم چنین در تحقیقی که توسط کریمی و روحانی انجام شده است به این نتیجه رسیده‌اند که «عملکرد دانشگاه آزاد اسلامی به عنوان یک مرکز آموزش عالی در جهت رشد و توسعه دستاوردهای فرهنگی، اجتماعی، علمی و فنی و نیروهای متخصص جامعه نقش به سزایی بوده است. بنابراین دانشگاه آزاد اسلامی را می توان در رده بزرگ ترین مراکز تولید دستاوردهای فرهنگی و اجتماعی محسوب کرد.» (کریمی و دیگری، ۱۳۷۸، ص ۱۶۹).

پیشنهادها

به طور کلی نتایج این تحقیق نشان می دهد که دانشگاه آزاد اسلامی در امور فرهنگی و اجتماعی زنان تحصیل کرده و فارغ التحصیل نقش قابل توجهی دارد. بنابراین پیشنهادهاى زیر ارائه می گردد:

۱- دانشگاه آزاد اسلامی از طریق گزارش های سالیانه میزان تاثیر امور فرهنگی و اجتماعی زنان تحصیل کرده را تعیین و از طریق شبکه های اطلاع رسانی در اختیار استفاده کنندگان قرار دهد.

۲- با توجه به این که یکی از اهداف اصلی دانشگاه آزاد اسلامی گسترش و بسط فرهنگ عمومی در جامعه و تحکیم و پایدار ساختن مؤلفه های فرهنگی در میان طبقات مختلف بوده است، دانشگاه آزاد اسلامی این وظیفه بنیادین را از طریق توسعه دادن به حضور خود در سراسر کشور از طریق احداث واحدها و مراکز دانشگاهی دنیال نماید.

۳- جهت به روز نگه داشتن اطلاعات فرهنگی و اجتماعی فارغ التحصیلان دانشگاه آزاد اسلامی بسته های آموزشی خاصی تهیه نماید و به شیوه مکاتباتی در تمام دوران زندگی شغلی و فردی با آنها ارتباط مستمر فرهنگی و آموزشی داشته باشد.

زیر نویس ها

۱- منظور مطالعه موردی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علی آباد کتول می باشد.

2- Descriptive Research
5- Krijefic and Morgan
7. Social Value

3- Survey
6- Cochran

$$4. \mu_{11} = \frac{1}{j-1} - \left[1 - \frac{\sum_{i=1}^j 1/S_i}{S_{11}} \right] = 0.86$$

8. Ogbrn
9. Nimkoff

منابع

- ۱- اکرامی، محمود الگوی رهبری آموزشی در دانشگاه های دولتی ایران: فصلنامه پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی، شماره ۲۹، ۱۳۸۲.
- ۲- باقری، شهلا، اشتغال زنان در ایران، تهران: انتشارات روایت عمومی فرهنگی اجتماعی زنان، چاپ اول: زمستان ۱۳۸۲.
- ۳- نامداد، شهلا، ساختار اشتغال زنان و تغییرات آن در چهل سال گذشته و بررسی رابطه میزان های اشتغال زنان با عوامل اجتماعی، اقتصادی در شهرستان ایران، دانشگاه تهران، دانشکده علوم اجتماعی، ۱۳۷۱.
- ۴- ست، جان، روش های تحقیق در علوم تربیتی و رفتارشناسی، ترجمه: حسن باشارینی و دیگری، تهران: انتشارات رشد، ۱۳۷۱.
- ۵- پنه، نورمحمد، بررسی خرد فرهنگ های طبقاتی و قشرهای مختلف در مناطق روستایی استان گلستان، استان گلستان: شورای پژوهش اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی، فصلنامه پژوهشی، فرهنگی، اجتماعی، هنری، شماره ۴، تابستان ۱۳۸۳.
- ۶- پودراچی، مصطفی، مشارکت سیاسی زنان و توسعه فرهنگی، مجموعه مقالات همایش مشارکت سیاسی زنان در کشورهای اسلامی، انتشارات دانشگاه علامه طباطبائی، ۱۳۸۲.
- ۷- جاسمی، عبدالله، سخنرانی اولین اجلاس بررسی عملکرد و خدمات دانشگاه آزاد اسلامی، ۱۳۷۸.
- ۸- شاهی، جلیل، آموزش عالی از منظر یوسکو، مجموعه مقالات اولین اجلاس بررسی عملکرد دانشگاه آزاد اسلامی، ۱۳۷۸.
- ۹- علمداری، شهرام و دیگری، الگوهای زاهدی طراحی ساختار عبادی فرهنگی جهان اسلام، ماهنامه مهندس فرهنگی، شماره دهم و یازدهم، تیر و مرداد ۱۳۸۱.
- ۱۰- کتاب زنان، فصلنامه شورای فرهنگی اجتماعی زنان، سال ششم، شماره ۲۱، پاییز ۱۳۸۳.
- ۱۱- کرمانی، منیژه، نقش دانشگاه آزاد اسلامی در جنبه های فرهنگی، اقتصادی، مجموعه مقالات اولین اجلاس بررسی عملکرد دانشگاه آزاد اسلامی، ۱۳۷۸.
- ۱۲- کریمی، فرار و دیگری، دانشگاه آزاد اسلامی به مثابه یک سرمایه ی فرهنگی برای کشور، مجموعه مقالات اولین اجلاس بررسی عملکرد دانشگاه آزاد اسلامی، ۱۳۷۸.
- ۱۳- متینک، هارلین و دیگری، هنر مدیریت و زنان، ترجمه: محمود خجسته، تهران: نشر آروین، چاپ اول: ۱۳۷۵.
- ۱۴- محسنی، منوچهر، بررسی ۱۳۰ ساله ها، کوشش ها و رفتارهای اجتماعی - فرهنگی در ایران، دبیرخانه شورای فرهنگ عمومی کشور، ۱۳۷۹.
- ۱۵- موجد، خسرو، جایگاه دانشگاه آزاد اسلامی در توسعه ی کشور، مجموعه مقالات اولین اجلاس بررسی عملکرد دانشگاه آزاد اسلامی، ۱۳۷۸.
- ۱۶- میرمحمدی، سیدمحمد، نقش آموزش عالی در توسعه ی پایدار، مجموعه مقالات اولین اجلاس بررسی عملکرد دانشگاه آزاد اسلامی، ۱۳۷۸.
- ۱۷- مرکز امور مشارکت زنان، آموزش عالی در دولت هشتم، انتشارات: روز نو، ۱۳۸۴.
- ۱۸- نجفیان پور، بانو، دخالت دانشگاه آزاد اسلامی در بعد روانی - اجتماعی خانواده ها، مجموعه مقالات اولین اجلاس بررسی عملکرد دانشگاه آزاد اسلامی، ۱۳۷۸.
- ۱۹- نیازی، محسن، مبانی جامعه شناسی، تهران: نشریه اندیشه نوین، ۱۳۸۴.
- ۲۰- نیک، کبیر، عبدالرحمن، مبانی جامعه شناسی، تهران: انتشارات رازی، ۱۳۶۹.
- ۲۱- وادادیه، ابوعلی، زن و آموزش عالی، تکوین هویتی نوین برای زنان آموزش عالی ایران، کتاب زنان، فصلنامه شورای فرهنگی، اجتماعی زنان، شماره ۱۵، ۱۳۸۲.
- ۲۲- ویلیامز، فونتن آدگوردون جی، آموزش عالی و برنامه ریزی نیروی انسانی، سازمان مدیریت برنامه و بودجه مرکز مدارک اجتماعی - اقتصادی، تهران، ۱۳۷۴.
- ۲۳- وثوقی، منصور و دیگری، مبانی جامعه شناسی، تهران: انتشارات حر، ۱۳۷۰.
- ۲۴- همايون فرد، فاطمه، مقایسه ارزش های دختران و پسران نوجوان شهرستان سمنان دانشکده مدیریت و برنامه ریزی وزارت آموزش و پرورش، ۱۳۷۳.
- ۲۵- موهرد و دیگری، رفتار سازمانی، ترجمه: مهدی الوانی و دیگری، تهران: انتشارات مروارید، ۱۳۸۰.
- ۲۶- فتح دلاورعلی، مبانی نظری و عملی پژوهش در علوم انسانی و اجتماعی، تهران: انتشارات رشد، ۱۳۷۶.
- 27- Knapper, C.K. and. A. Cropley (Lifelong Learning in Higher Education, Knapper London: Kogan Page, 2000.
- 28- Musgrave, A. The moral Values of Some Australian Adolescents. Journal of Sociology, 12, 2. 1984.
- 29- Xiaozhou, x. (The Role of the university in Lifelong Learning Perspectives From the Peoples Republic of China, 2001.